

Katarzyna Druczak

SPRAWOZDANIE Z V LETNIEJ SZKOŁY MŁODYCH ANDRAGOGÓW ZIELONA GÓRA, 12-16 MAJA 2003

Piąta Letnia Szkoła Młodych Andragogów odbyła się w dniach 12-16 maja 2003 roku. Organizatorami spotkania byli: Zespół Pedagogiki Dorosłych Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, Akademickie Towarzystwo Andragogiczne, Niemiecki Związek Uniwersytetów Ludowych oraz Zakład Pedagogiki Kulturalno-Oświatowej Instytutu Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Zielonogórskiego. Miejscem spotkań był Uniwersytet Zielonogórski. Obradom przewodniczył prof. dr hab. Józef Kargul z Uniwersytetu Zielonogórskiego, kierownik naukowy spotkań młodych andragogów. W zajęciach uczestniczyli młodzi pracownicy naukowcy, którzy reprezentowali m.in. Uniwersytet Zielonogórski, Dolnośląską Szkołę Wyższą Edukacji TWP we Wrocławiu, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Śląski, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Szkołę Wyższą im. P. Włodkowica w Płocku. Udział w zajęciach brali także pracownicy naukowcy oraz zainteresowani studenci zielonogórskiej uczelni.

Szkoła Młodych Andragogów to spotkania młodych naukowców z wybitnymi postaciami polskiej nauki, wymiana poglądów, zaprezentowanie się w kręgu osób specjalizujących się w wybranej dyscyplinie naukowej. Mieliśmy możliwość nawiązania kontaktów, poznania innych osób, ich zainteresowań naukowych, poszukania inspiracji do realizowania własnych zamierzeń badawczych.

Uroczystego otwarcia Szkoły Młodych Andragogów dokonał prof. dr hab. Edward Hajduk, dyrektor Instytutu Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Zielonogórskiego. Przywitał uczestników i wyraził radość z faktu, iż uczelnia stała się miejscem spotkań młodych naukowców. Wyraził nadzieję, iż uczestnicy wiele skorzystają z kilkunastu obrad, goszcząc w murach przyjaznej im uczelni. Następnie wszystkich przybyłych powitał prof. dr hab. Józef Kargul i przekazał obecnym kolejny tom pt. *Dyskursy młodych andragogów*, stanowiący pokłosie IV Letniej Szkoły. Uczestnicy poprzedniego spotkania otrzymali publikację, w której znalazło się miejsce na ich artykuły, ci

natomiast, którzy byli po raz pierwszy, mogli poczuć się zainspirowani do tego, by zaprezentować swoje referaty, a następnie starać się o to, by zostały zamieszczone w kolejnych tomach *dyskursów młodych andragogów*.

Przed południem wysłuchaliśmy pierwszego wykładu. Prof. dr hab. O. Czerniawska z Uniwersytetu Łódzkiego we wstępie przedstawiła znaczenie działalności A. Kamińskiego dla andragogiki i gerontologii. Autorka powiedziała też o bardzo ważnym elemencie biografii człowieka, jakim jest pamięć. Jest ona istotna w badaniach biograficznych, które sięgają niejednokrotnie do bardzo odległej przeszłości autora biografii.

Następnie prof. dr hab. T. Aleksander z Uniwersytetu Jagiellońskiego mówił o miejscu edukacji w nowoczesnym przedsiębiorstwie. Zwrócił uwagę na zachodzące w rzeczywistości społeczno-gospodarczej zmiany, które spowodowały, że w przedsiębiorstwach są tworzone ośrodki szkoleniowe, powstają autonomiczne systemy edukacyjne. Sytuacja na rynku pracy i zmiana polityki personalnej przedsiębiorstw sprzyja temu, aby edukacja dorosłych stawała się nieodzowna w zakładzie pracy, by była wpisana w jego strategiczne działania. T. Aleksander dostrzegł lukę we współczesnej edukacji dorosłych. Zaproponował, by andragogika opracowała teorię wychowania i kształcenia dotyczącą w szczególności doksztalcenia i doskonalenia zawodowego w nowoczesnym przedsiębiorstwie. J. Kargul zgodził się ze stwierdzeniem T. Aleksandra, iż pedagogika pracy już nie spełnia swojej funkcji, jeśli chodzi o zakład pracy¹. Do dyskusji nad edukacją dorosłych w zakładzie pracy włączyły się także prof. A. Kargulowa i prof. O. Czerniawska.

Po przerwie wysłuchano dwóch wystąpień. Pierwsza głos zabrała autorka tego sprawozdania, mgr K. Druczak z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP we Wrocławiu. W referacie przedstawiona została biografia edukacyjna człowieka dorosłego oraz zdarzenia krytyczne w biografii. Zdarzenia krytyczne są czynnikiem, który w znaczący sposób kreuje biografię edukacyjną człowieka dorosłego. Drugi referat wygłosiła mgr J. Boczar, także z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP we Wrocławiu. Mówiła ona o niepokojach młodzieży związanych z planowaniem kariery zawodowej. Scharakteryzowała młodych Polaków, wykorzystując w swoich rozważaniach ponowoczesne typy tożsamości opracowane przez prof. Z. Melosika.

Pierwszy dzień Szkoły Młodych Andragogów zakończył się wykładem prof. dra hab. R. Borowicza z Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu. Wystąpienie dotyczyło problematyki wykształcenia jako wartości. Profesor mówiąc o wykształceniu, przedstawił ujęcie systemu edukacji z perspektywy ekonomicznej (popyt – ludzie, podaż – rynek). Mówił o wymiarach współczesnej edukacji; wymienił i omówił czynniki świad-

¹ Zmieniającą się pedagogikę pracy szerzej opisał J. Kargul w: *Obszary pozaformalnej i nieformalnej edukacji dorosłych. Przesłanki do budowy teorii edukacji całościowej*, Wrocław 2001.

czące o wartości wykształcenia, m.in. o jego miejscu w hierarchii, popycie na nie, o tym, w jaki sposób wyznacza status społeczny człowieka. Na zakończenie prof. R. Borowicz przedstawił teorie, które można wykorzystać przy analizie wartości wykształcenia współczesnego człowieka.

W drugim dniu Szkoły Młodych Andragogów wyjechaliśmy do Berlina. Zwiedzaliśmy tam Akademię der Staatlichen Museen zu Berlin – centrum, w którym można obejrzeć różne ekspozycje, wystawy malarstwa, można też wziąć udział w warsztatach, seminariach, kursach dla osób interesujących się szeroko pojętą sztuką. Na początek przedstawiono nam historię i sposób funkcjonowania Akademii. Mieliśmy możliwość zapoznania się z ofertą kursową przewidzianą do realizacji w 2003 roku. Prowadząca spotkanie zwróciła uwagę na edukacyjne aspekty oferty kursowej. Było wiele pytań, na które uzyskaliśmy wyczerpujące odpowiedzi – z nich wynikało, iż edukacja prowadzona przez tę instytucję cieszy się ogromnym zainteresowaniem głównie studentów, bezrobotnych, starszych osób, tych, którzy są zainteresowani sztuką, kulturą. Działalność Akademii jest odpowiedzią na rosnące zapotrzebowanie społeczne w tym zakresie. Następnie mogliśmy obejrzeć wystawę malarstwa znanych artystów. Drugim spotkaniem, które wzbudziło ogromne zainteresowanie uczestników, była wizyta w Klubie Polskich Nieudaczników. Jest to miejsce szczególne, w którym spotykają się osoby zainteresowane kinem, teatrem, muzyką, literaturą. Można tam obejrzeć polski film, sztukę, wziąć udział w koncercie, zorganizować wystawę. Okazuje się, że odwiedza to miejsce także społeczność niemiecka. Osoby działające w tym stowarzyszeniu wydają pismo „Kołano” (aktualności z życia stowarzyszenia, poezja, artykuły, fotografie itp.). Klub Polskich Nieudaczników to miejsce spotkań osób, które mają coś do powiedzenia (czasem w niekonwencjonalny sposób) o Polsce, kulturze, sztuce właśnie w Berlinie.

Pierwszym punktem planu zajęć przewidzianych na trzeci dzień obrad była przygotowana przez prof. J. Kargula gra symulacyjna „Posiedzenie zespołu redakcyjnego czasopisma pedagogicznego”². Naszym zadaniem było podjęcie decyzji o tym, czy otrzymane dwa teksty opublikować w czasopiśmie, czy nie wyrazić zgody na ich wydanie. Na kartkach otrzymaliśmy instrukcję potrzebną do realizacji zadania. O umówionej godzinie wszystkie „zespoły redakcyjne” powróciły z decyzjami powziętymi na podstawie analizy otrzymanych tekstów. Punktem kończącym grę było przedstawienie decyzji poszczególnych grup, ich uargumentowanie i dyskusja na forum. Dla nas, młodych naukowców, było to przydatne i bardzo ciekawe zadanie. Dzięki niemu dowiedzieliśmy się, jak pisać teksty naukowe, czego unikać, a ponadto mieliśmy próbkę trudności, z jakimi mają do czynienia ci, którzy recenzują teksty przeznaczone do druku.

² Zob. załącznik (s. 233).

śmy próbkę trudności, z jakimi mają do czynienia ci, którzy recenzują teksty przeznaczone do druku.

Następnie mogliśmy wysłuchać wykładu prof. dra hab. J. Gajdy z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Usłyszeliśmy o problemach aksjologii pedagogiki kultury. Profesor mówi o dylematach metodologicznych istotnych w pracy pedagoga, o konieczności konsekwencji w pracy, o doborze metodologii odpowiedniej do problemu badawczego. Traktując o pedagogice kultury, J. Gajda powiedział, że pedagog winien korzystać z własnych doświadczeń, ale nieodzowna w jego pracy jest także ciekawość poznawcza. Słuchając tego wystąpienia, byliśmy świadkami dyskusji, która dotyczyła odpowiedzi na pytanie: jak dalece specjalista określonego obszaru wiedzy może korzystać z innych dziedzin? Profesor J. Kargul zapytał o termin stosowany przez J. Gajdę, mianowicie o *kształcenie kultury* (dlaczego *kształcenie*, a nie *kształtowanie*?). W odpowiedzi usłyszeliśmy, że *kształtowanie* jest pojęciem zewnętrznym i nie ma związku z teorią personalistyczną w myśleniu o człowieku. Pojawiły się jeszcze zapytania o zagrożenia płynące ze strony współczesnych mediów. Profesor J. Gajda stwierdził, że kultura może pełnić pozytywne i negatywne funkcje. Ma ona dziś za zadanie uczyć człowieka aktywnego, selektywnego wyboru.

Tego dnia odbyło się także spotkanie z prof. dr hab. A. Wesołowską z Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu. Tematem wykładu była polityka edukacyjna i jej znaczenie dla edukacji dorosłych. Zdaniem Pani Profesor politologia jest nauką wspierającą pedagogów. Dowiedzieliśmy się, czym jest politologia i jakie argumenty przemawiają za tym, że jest ona potrzebna także pedagogom. Następnie zostały przedstawione działy polityki edukacyjnej, którą państwo kieruje, reguluje i stanowi w odpowiedzi na oczekiwania społeczne.

Po południu tego dnia wysłuchaliśmy niektórych przygotowanych referatów przez młodych uczestników „Szkoły”. Mgr D. Góras z Uniwersytetu Łódzkiego, który mówił o zaradności życiowej jako istotnej cesze osobotwórczej i przedstawił różne ujęcia teoretyczne tegoż zagadnienia. Mgr J. Olszewska z Uniwersytetu Jagiellońskiego wygłosiła referat na temat terapii przez sztukę na przykładzie działalności Teatru Ludowego w Krakowie; opowiadała o tym, w jaki sposób teatr może przyczynić się do podnoszenia jakości życia człowieka, a także przygotować go do radzenia sobie z trudnościami życia codziennego. Ostatnie wystąpienie popołudniowe należało do mgr J. Stelmaszczyk z Uniwersytetu Łódzkiego, która przedstawiła komunikat z badań dotyczących pamięci szkoły osób starszych (biografia człowieka, pamięć o nauczycielach, kolegach, zapamiętany obraz siebie jako ucznia). Mogliśmy zapoznać się z fragmentami opowieści osób, które uczestniczyły w tych badaniach biograficznych.

Czwartkowe przedpołudnie był to czas spotkań z prof. drem hab. A. Radziewiczem-Winnickim z Uniwersytetu Śląskiego, prof. drem hab. S. Borawskim z Uniwersytetu Zielonogórskiego i ks. prof. drem hab. M. Nowakiem z Katolickiego Uniwer-

sytetu Lubelskiego. Każde z nich było interesujące, ale różne w swej istocie. Prof. A. Radziejewicz-Winnicki mówił o asynchronizacji w rozwoju, o konsekwencjach marginalizacji i wykluczenia społecznego, dowiedzieliśmy się o zmianach zachodzących w naszym społeczeństwie, po czym nastąpiła dyskusja dotycząca tego, jak zachowywać się wobec zachodzących zmian.

Następnie spotkaliśmy się z prof. dr hab. S. Borawskim, który swoje wystąpienie poświęcił tematyce komunikacji masowej, interakcji między mówcą a audytorium. Aby przekonać nas, jak ważne są umiejętności komunikacyjne, prezentowanie siebie i tego, co mamy do powiedzenia, profesor poddał wspólnej analizie dwa teksty (jeden z XVII wieku, drugi współczesny), prosząc chętne osoby o ich przedstawienie. Ćwicząc, porównując sposób komunikowania osób prezentujących teksty, mieliśmy okazję doświadczenia, jak ważny jest sposób mówienia, jak twórczo, intencjonalnie, celowo budzić życziwe zaciekawienie audytorium.

Kolejny wykład dotyczył pedagogiki otwartej. Mówił o niej ks. prof. dr hab. M. Nowak. Dowiedzieliśmy się o źródłach i głównych postaciach tej dyscypliny oraz o jej powiązaniach z personalizmem. Ks. prof. M. Nowak opowiadał o otwartości kultury, jej wartości i uniwersalności.

Po południu spotkaliśmy się, by wysłuchać wystąpienia mgr D. Zielińskiej-Pękał, która mówiła o wykorzystywaniu hermeneutyki w badaniach nad tekstem medialnym. Dokonała próby przeniesienia hermeneutyki na grunt badań nad mediami, w szczególności nad przekazem telewizyjnym. Następnie głos zabrała mgr A. Kowal-Orczykowska. W swoim wystąpieniu dokonała analizy ukrytych przesłań występujących dziś w reklamie. Prelegentka poddała analizie reklamy, które stanowiły dla niej tekst kulturowy. Autorem kolejnego referatu był mgr P. Śmiałek z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przedstawił diagnozę stereotypów osób bezrobotnych lansowanych przez media na podstawie badań własnych nad tekstami prasowymi. Mgr M. Kurek z Uniwersytetu Śląskiego podzieliła się refleksjami dotyczącymi prowadzonych przez nią badań nad nierównościami płci w środowisku uniwersyteckim. Na zakończenie mgr M. Kowalski z Uniwersytetu Zielonogórskiego mówił o aktywności ruchowej, o zdrowiu, stylu życia osób starszych.

Piątek był ostatnim dniem Szkoły Młodych Andragogów. Rano spotkaliśmy się z prof. dr hab. E. Sapią-Drewniak z Uniwersytetu Opolskiego. Wykład był poświęcony aktualnym problemom uczniów dorosłych i nauczycieli szkół dla dorosłych. Zdaniem E. Sapii-Drewniak edukacja stanowi dziś sposób bycia dla wielu młodych, ale i starszych wiekiem ludzi, szczególnie dla tych, którzy nie mają pracy. Pani Profesor wskazała różne trudności, z jakimi boryka się człowiek dorosły będący uczniem: nieodpowiednie godziny nauki, stosowanie przez nauczycieli takich metod, jak w szkole młodościowej, traktowanie dorosłych jak dzieci i in.

Kolejny wykład, był autorstwa prof. dra hab. M. Malewskiego z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP we Wrocławiu, dotyczył kontrowersji wokół celów edukacji dorosłych. Profesor rozważał zagadnienia kompetencji i rozwoju, które stanowią dwa zasadnicze cele edukacji. Zakładać można, że kształcenie powinno zawocować rozwojem, bądź możemy pracować nad tym, by przyczynić się do optymalizowania funkcjonowania jednostki w społeczeństwie (nabywanie kompetencji). Interesujące były rozważania na temat tożsamości człowieka i refleksyjności. Ucznie się staje się procesem nadawania znaczeń. Dziś wciąż na nowo trzeba odczytywać społeczeństwa, nadawać im znaczenia. Dyskusja po tym wykładzie dotyczyła głównie zagadnienia tożsamości współczesnego człowieka i konieczności stosowania takiej wiedzy w pracy andragogów.

Tego dnia wysłuchaliśmy także wykładu kierownika naukowego Szkoły Letniej, prof. dra hab. J. Kargula, który mówił o kulturze w okresie transformacji ustrojowej. Profesor przedstawił prowadzone badania polsko-niemieckie skoncentrowane na analizie ofert edukacji kulturalnej. Warto dziś zwrócić uwagę na to, jak w sytuacji zmian politycznych, społecznych, kulturowych prowadzone są instytucje kulturalne (jakie są ich cele edukacyjne, jak są zaspokajane potrzeby edukacyjne uczestników, jak są reklamowane, reprezentowane itd.). Prof. J. Kargul zwrócił uwagę na fakt, iż dziś stale poszukuje się tożsamości współczesnej instytucji kulturalnej.

Następnie referaty wygłosili młodzi andragodzy. Mgr J. Gieryszewska ze Szkoły Wyższej im. P. Włodkowica w Płocku mówiła o edukacji wobec wyzwań współczesnego społeczeństwa informacyjnego. Przedstawiła materiał dotyczący wykorzystywania technologii informacyjnej w edukacji, edukacji na odległość, a także refleksje na temat rozumienia terminu *społeczeństwo informacyjne*. Kolejnym prelegentem był mgr M. Szumigraj z Uniwersytetu Zielonogórskiego. Przedstawił wyniki badań prowadzonych w obszarze poradnictwa zawodowego. Dzięki tym badaniom i własnym obserwacjom referujący starał się poznać i zrozumieć to, co dzieje się we współczesnym poradnictwie zawodowym. Mgr J. Minta z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP we Wrocławiu mówiła o poradnictwie zawodowym dla młodych Polaków. Przedstawiła typy młodych ludzi opisane we współczesnych publikacjach, a następnie określiła doradców, którzy mogliby w sposób trafny pomagać określonym grupom młodych ludzi stosownie do ich potrzeb i oczekiwań³. Prof. A. Kargulowa zwróciła uwagę na trudności, które doradca zawodu napotyka w swojej pracy, szczególnie wtedy, gdy nie zwraca uwagi na kontekst sytuacyjny podejmowanych przez siebie zadań doradczych. Profesor podkreśliła, iż doradca to także tłumacz rzeczywistości społecznej.

³ Autorka korzystała ze strategii zachowań doradców opracowanych przez prof. A. Kargulową – strategię działania doradców plasujących się „ponad” i „w” społecznym (nie) ładzie oraz strategię działania doradców stojących poza (nie) ładem społecznym.

Na zakończenie części popołudniowej wysłuchaliśmy referatu mgr M. Gancarza, który mówił o współczesnym znaczeniu domu kultury w środowisku lokalnym. Autor przedstawił typologię tych instytucji, wskazując na różne sposoby postrzegania ich przez środowisko lokalne.

W piątkowe popołudnie spotkaliśmy się z Wiesławem Hudonem, który zorganizował dla nas zajęcia. Na początek W. Hudon mówił o współczesnym teatrze (dziś artysta pokazuje w sztuce fragmenty swojego życia). Podzielił się także refleksjami dotyczącymi tego, jak dziś teatr oddziałuje na życie społeczne. Po tym wprowadzeniu obejrzelśmy fragmenty nagrań studentów W. Hudona-zaskakujące, inne od tych, które zwykliśmy oglądać w teatrze.

Tego dnia nastąpiło zakończenie Szkoły Młodych Andragogów. Prof. J. Kargul podziękował za wspólną pracę i aktywne uczestnictwo w tych kilkudniowych spotkaniach. Uczestnicy także dziękowali za wspólnie spędzony czas i nowe doświadczenia. Prócz podziękowań były własne refleksje, spostrzeżenia, a także deklaracje uczestników, iż chcieliby spotkać się za rok, by wziąć udział w VI Letniej Szkole Młodych Andragogów.